

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

СУЧАСНА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Частина III

**Дніпро
2024**

УДК 81'1(477)

С 91

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 19 грудня 2024 р.)*

*Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 26.02.2024 р.)*

Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВВПЗ «ДГУ», 2024. Ч. III. 295 с.

(в авторській редакції)

У збірник увійшли наукові дослідження, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні погляди на прикладну лінгвістику» (14 листопада 2024 року). Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали наукових досліджень можуть бути використані у практичній діяльності фахівців вказаних напрямів діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лежнєва Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, проректор Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Нежива Ольга Миколаївна – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Дудник Олена Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Лимар Андрій Петрович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Негодченко Ольга Петрівна – старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – провідний фахівець відділу організації наукової роботи, міжнародних зв'язків та академічної мобільності Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

© ВВПЗ «ДГУ», 2024

© Автори, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Алексєєв Артур. Вплив штучного інтелекту на розвиток психолінгвістичних моделей	6
Андрішко Олег. Інтелектуальні ігри на уроках української мови	12
Варакута Марина. Психолінгвістика тайм-менеджменту: аналіз мовних технік у боротьбі з прокрастинацією	21
Василенко Олена. Формування полікультурної компетентності студентів у сучасному багатомовному середовищі	29
Возняк Ігор. Дотепність і сарказм як словотворчі характеристики сленгової лексики (на матеріалі сучасного німецького сленгу та його англійськомовних відповідників)	36
Возняк Ігор. Лінгвістичний аналіз правових дефініцій як засобу (інструмента) техніки нормопроєктування	48
Дудник Олена. Українізація в добу визвольних змагань 1917-1921 років (регіональний аспект)	58
Зав'ялов Дмитро. Компетентнісний підхід у підготовці здобувача вищої освіти.....	68
Запотічна Роксолана. Integrating language nests into English teaching strategies ..	73
Квітинська Ліана. Семіотика – принципи програмування: небезпеки та забезпечення	80
Кирпита Тамара, Давидова Тетяна, Левицька Світлана. Підтримка студентів із вадами слуху на заняттях з іноземної мови	92
Korsunskia Viktoriia. Die Eisbergmethode in der Kommunikationspsychologie	100
Крашеніннікова Тетяна, Руколянська Наталія, Холод Ірина. Мова як етнічна ознака в суспільстві	113
Леошенко Дмитро. Мова як чинник формування етнічного світогляду	126
Лимар Андрій. Державна мовна політика радянської влади в Україні у 30 рр. ХХ ст. як засіб мовно-культурної асиміляції	133
Лучанінова Ольга. Інформаційно-аналітичне формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів у векторі академічно-педагогічного дискурсу	143
Моргунова Аліна. «Таємна доктрина» О. П. Блаватської як джерело міжкультурної комунікації	149
Мосейко Анжела. Роль юридичної лінгвістики у судовому процесі: аналіз впливу мови на рішення суду	157
Негодченко Ольга. Символічні елементи України в наївному мистецтві	163
Нежива Ольга. Застосування медіації при вивченні іноземної мови	175
Панков Олександр. Інноваційні методи навчання студентів з питань пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей	184

Пйонтик Вікторія, Романишин Наталія. Концептуалізація російсько-української війни: антропоцентричний вимір в сучасному художньому дискурсі.....	200
Поповський Анатолій. Імперський жезл злочинної Москви – кати, катівні, катування	211
Рева Ірина. Вплив імперського нарративу на світосприйняття жителів Росії в умовах російсько-української війни 2014-2024 рр. (на матеріалах відеоблогу «Vox Veritatis»)	220
Романишин Наталія, Лапчук Руслана. Вербалізація емоційних параметрів концептосфери «війна очима цивільного населення» у сучасному українському художньому дискурсі	227
Руколянська Наталія. Лексичний масив сучасної кримінально-процесуальної субмови	234
Сергієнко Наталія. Проблеми і перспективи вивчення української мови як іноземної	241
Сімічева Юлія. Використання штучного інтелекту для підвищення ефективності викладання іноземної мови у ВНЗ	248
Сковронська Ірина. Еміграційні процеси і преса української діаспори США та Канади: причини виникнення й етапи становлення	256
Хмель-Дунай Галина. Збереження культурної спадщини як елемент виховання.....	266
Якубовська Марія, Даньшова Валентина. Система ціннісних нарративів особистості в умовах війни як основа ментального здоров'я: на прикладі творчості Ярини Черногуз	274
РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ	
Бабій Олег. Довженко: погляд крізь століття	280
Д'Аміко Аліса. Контент міжмовної синергії	282
Лимар Андрій. Реабілітовані історією	284
Сковронська Ірина. Пастух Юрій «Не сушу молодості весла!»	286
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	293

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Артур АЛЕКСЄЄВ

викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

У статті проаналізовано вплив штучного інтелекту на розвиток психолінгвістичних моделей. А також звернуто увагу на етапи виникнення та використання ШІ. З'ясовано, що у світовій практиці дослідники вивчають вплив ШІ на розуміння природної мови, на пам'ять людини, способи її тренування та формування візуального сприйняття. Аналіз сучасних систем розбору мовних запитів та їх внесок у розроблення психолінгвістичних моделей звертає увагу на Google's BERT, Microsoft's T5, та Facebook's RoBERTa, здатні аналізувати складні мовленнєві структури та контексти.

Ключові слова: штучний інтелект, психолінгвістика, психолінгвістичні моделі, психолінгвістичний аналіз.

The article analyses the impact of artificial intelligence on the development of psycholinguistic models. The article also draws attention to the stages of emergence and use of AI. It is found that in the world practice, researchers study the impact of AI on the understanding of natural language, on human memory, ways of training it and forming visual perception. The analysis of modern speech query parsing systems and their contribution to the development of psycholinguistic models draws attention to Google's BERT, Microsoft's T5, and Facebook's RoBERTa, which are capable of analysing complex speech structures and contexts.

Keywords: artificial intelligence, psycholinguistics, psycholinguistic models, psycholinguistic analysis.

Постановка наукової проблеми та її значення. Штучний інтелект (ШІ) – це галузь комп'ютерної науки, яка метою має створення систем, що здатні виконувати завдання, що традиційно вимагають людської інтелектуальної діяльності. Це можуть бути розпізнавання мовлення, переклад текстів, аналіз зображень та відео, прийняття рішень на основі аналізу великих обсягів даних і навіть створення творчих контентів. ШІ розглядається як один з найбільш перспективних напрямів технологічного прогресу, що має значний вплив на різні сфери життя: економіку, медицину, освіту, соціальні комунікації та інші.

У сучасному світі ШІ активно впроваджується у різних галузях, наприклад: у медицині (ШІ допомагає у діагностиці хвороб, аналізі медичних зображень та прогнозуванні розвитку захворювань), фінансуванні (алгоритми ШІ використовуються для автоматизації торгівлі на фондовому ринку, аналізу кредитних ризиків та боротьби з хакерськими атаками), транспорті (самохідні

автомобілі та авіаційні системи контролю використовують ШІ для забезпечення безпеки та ефективності руху), освіті (інтерактивні навчальні системи, які адаптується до індивідуальних потреб студентів, стають все більш поширеними) тощо.

Метою статті є дослідження впливу штучного інтелекту на розвиток психолінгвістичних моделей та їх застосувань.

Виклад основного матеріалу. Психолінгвістика – це наука, яка досліджує процеси оброблення мовної інформації людським мозком, а також взаємозв'язок між пізнавальними процесами та мовою. В останні роки ШІ зазнало значного прогресу в моделюванні мовних процесів, що призвело до створення нових психолінгвістичних моделей та інструментів для аналізу мовлення.

Розглядаючи ранні підходи до ШІ, варто звернути увагу на штучний інтелект як напрямок наукових досліджень, який виник у середині ХХ століття. Перші ідеї про створення машин, що здатні мислити, були запропоновані ще у 1950-х роках. Зокрема, Алан Тюринг ввів поняття «Тест Тюрінга» – експеримент, який призначений для перевірки здатності комп'ютерної системи відтворювати людську мову та поведінку. Цей тест став одним із перших критеріїв для оцінки рівня розвитку ШІ.

Перший період ентузіазму в дослідженні ШІ тривав з 1956 по 1974 роки. У 1956 році на конференції у Дартмуті сформулювали поняття «штучний інтелект». У цей період були створені перші алгоритми для розв'язання логічних задач, а також системи для перекладу мов. Однак, нестача обчислювальної потужності та відсутність достатньої кількості тренувальних даних призвели до першої «зими ШІ» (1974-1980). У цей період інтерес до ШІ значно знизився. Результати досліджень не відповідали очікуванням, що призвело до суттєвого зменшення фінансування та наукових робіт. Однак, навіть у цей період проводилися важливі дослідження в галузях логічного мовлення та знань-заснованих систем.

В 1980-ті роки з'явилися нові підходи до розвитку ШІ, зокрема, нейронні мережі та машинне навчання. Поява персональних комп'ютерів та інтернету

стимулювало розвиток обчислювальних технологій. У 1980-х роках були створені перші комерційно успішні системи ШІ, такі як експертні системи для діагностики хвороб та прогнозування ринку (1980-2000).

З 2000-х років початок масштабного використання глибоких нейронних мереж та багат шарових моделей. Розвиток обчислювальних можливостей, зокрема, графічних процесорів (GPU), дозволив створювати більш складні та ефективні системи ШІ. Поява великих наборів даних та хмарних технологій призвело до значного підвищення якості моделей ШІ.

Зосередимо увагу на концепції психолінгвістичних моделей.

Психолінгвістична модель – це науковий підхід, який вивчає процеси оброблення мовлення людиною. Ці моделі описують психологічні та неврологічні механізми, що лежать в основі розуміння, генерування та інтерпретації мовлення. Психолінгвістичні моделі використовують для аналізу взаємодії людини з комп'ютером, особливо у контексті природної мови та інтерфейсів користувача.

До перших систематичних досліджень у галузі психолінгвістики почалися у 1950-ті роки. Зокрема, Ной Хомський запропонував граматичну модель, яка описує структуру природної мови на синтаксичному та семантичному рівнях. Ця модель стала основою для багатьох подальших досліджень.

У 1970-ті роки з'явилися перші емпіричні дослідження, які використовували експериментальні методи для перевірки теоретичних моделей. Ці дослідження показали важливу роль пам'яті та уваги у процесах оброблення мовлення. У 1980-ті роки були створені перші комп'ютерні моделі, які відтворювали деякі аспекти людської мовлення.

Із 2000-х років початок активного використання методів машинного навчання та глибоких нейронних мереж для створення більш складних та точних психолінгвістичних моделей. Ці моделі здатні аналізувати великі об'єми мовлення, виявляти патерни та прогнозувати поведінку користувачів.

Психолінгвістичні моделі використовують для розроблення ефективних інтерфейсів користувача, особливо у контексті голосового управління та чат-

ботів. Ці моделі допомагають зрозуміти, як користувачі сприймають інтерфейси, як вони формулюють запити та як вони реагують на відповіді системи. Це дозволяє створювати більш природні та зручні інтерфейси, що підвищує користувацьку задоволеність та ефективність взаємодії.

У процесі вивчення питання зосередимося і на впливі ШІ на психолінгвістичні моделі. У світовій практиці дослідники активно піднімають питання щодо *впливу ШІ на розуміння природної мови*, а також розглядають наукові проблеми, які пов'язані: з особливостями граматики та синтаксису мовних пропозицій, що важко піддаються автоматичному аналізу; з обробленням контексту в людській мові; із сучасними методами машинного навчання для психолінгвістики (нейронні мережі, глибоке навчання та інші новітні підходи); із особливостями технологій, які роблять їх ефективними для моделювання людської поведінки та думок; із порівнянням результатів моделей машинного навчання з традиційними статистичними методами. Також набирає обертів вивчення *впливу ШІ на пам'ять людини, способи її тренування та формування візуального сприйняття*.

Вплив ШІ на психолінгвістичні моделі. Аналіз сучасних систем розбору мовних запитів та їх внесок у розроблення психолінгвістичних моделей звертає увагу на Google's BERT, Microsoft's T5, та Facebook's RoBERTa, здатні аналізувати складні мовленнєві структури та контексти. Ці системи використовують глибокі нейронні мережі для розуміння семантики, синтаксису та граматики текстів. Їх здатність обробляти великі об'єми даних і вивчати патерни мовлення дозволяють створювати більш точні психолінгвістичні моделі.

Досліджуючи особливості граматики та синтаксису, які найбільш важко піддаються автоматичному аналізу, з'ясовано, що: мови часто містять слова і фрази, які мають кілька значень у залежності від контексту (наприклад, слово «банк» може означати фінансову установу або берег річки); ідіоми та метафори часто не мають прямого значення і вимагають глибокого знання культури та контексту тощо.

Сучасні методи машинного навчання для психолінгвістики включають у себе: глибокі нейронні мережі (архітектури з багатьма шарами дозволяють моделям вивчати складні патерни та залежності в даних); трансформери (моделі, такі як BERT, T5 і RoBERTa, використовують механізми уваги для ефективного аналізу тексту), автоматичне навчання (AutoML) (автоматизація процесу налаштування гіперпараметрів та вибору моделей дозволяє швидко створювати ефективні моделі). Особливості цих технологій роблять їх ефективними для моделювання людської поведінки та думок через контекстуальність (здатність моделей враховувати контекст при аналізі тексту); масштабованість (вміння обробляти великі об'єми даних, що дозволяє вивчити різні аспекти людської мови та поведінки); адаптивність (моделі можуть навчатися на нових даних, що здійснюється в реальному часі або постійно).

III допомагає при психолінгвістичному аналізі: визначити емоційний тон тексту, що корисно для психологічного аналізу; розуміти значення слів і фраз в контексті дозволяє проводити більш глибокий аналіз мовлення; аналізувати зміни у мовленні відповідно до соціальних та культурних факторів.

Основні напрямки впливу III на психолінгвістику: «персоналізація навчання мови»: III дозволяє створювати адаптивні програми для вивчення мови, які враховують індивідуальні особливості та потреби кожного учня або студента [1; 2]; «аналіз мовних даних»: великі мовні моделі, такі як GPT, здатні аналізувати величезні обсяги текстових даних, що дозволяє виявляти нові закономірності у використанні мови [1]; «моделювання мовних процесів»: III допомагає створювати більш точні моделі того, як люди сприймають, обробляють та генерують мову [2]; «автоматична оцінка мовних навичок»: системи на основі III можуть аналізувати тексти на наявність помилок, визначати рівень знань та надавати рекомендації щодо покращання мовних навичок [2]; «дослідження когнітивних процесів»: III дозволяє створювати моделі, які імітують когнітивні процеси, пов'язані з мовою, що сприяє кращому розумінню роботи людського мозку [1]. Використання III в психолінгвістиці відкриває нові горизонти для

розуміння мови та когнітивних процесів, але також ставить нові виклики щодо етичного використання та інтерпретації результатів, отриманих за допомогою цих технологій.

Висновки. Розвиток ШІ та психолінгвістичних моделей відіграють ключову роль у створенні більш природних та ефективних систем взаємодії людини з комп'ютером. Використання сучасних технологій таких, як глибоке навчання та великі дані, дозволяє створювати моделі, що точно відтворюють процеси обробки мовлення людиною. Це відкриває нові можливості для розробки інтуїтивних та корисних технологій.

Сучасні методи машинного навчання, особливо глибоке навчання і нейронні мережі, надають потужний інструментарій для психолінгвістичного аналізу. Вони допомагають в розумінні складних аспектів мовлення таких, як контекстуальність, семантика та синтаксис, що дозволяє створювати більш точні та глибокі моделі людської мови. Використання цих технологій у психолінгвістиці відкриває нові можливості для наукового дослідження та практичних застосувань.

Список використаної літератури

1. https://cuesc.org.ua/images/informlist/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20advanced_training_OLA.pdf
2. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739941/1/%25D1%2581%25D1%2582%25D0%25B0%25D1%2582%25D1%2582%25D1%258F.pdf>
3. <https://tit.dut.edu.ua/index.php/telecommunication/article/view/2526>
4. <https://ai360.com.ua/vcheni-vstanovyly-shcho-shtuchnyy-intelekt-mozhe-maskuvaty-svoiu-spravzhniu-rozumovu-potuzhnist/>
5. <https://naub.oa.edu.ua/shtuchnyj-intelekt-yak-nauka-ta-tehnolohiya-stvorennya-intelektualnyh-robotiv/>
6. <http://analiticbase.nlu.org.ua/?arg5=%D0%9D%D0%B5%D0%B9%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
7. <https://pravdatutnews.com/tehnologiyi/2023/04/21/25142-vcheni-diyshly-vysnovku-shcho-shtuchnyy-intelekt-zdatnyy>
8. <https://elar.khmnmu.edu.ua/bitstreams/85699dbc-dafe-4661-ae7e-89e06ba25ed9/download>